

Η προστασία της ιδιωτικής ζωής και η ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα προσωπικά δεδομένα – σκέψεις σε σχέση με την πορεία της προστασίας της ιδιωτικής ζωής στις ΗΠΑ

Μαρία Κανελλοπούλου - Μπότη

Λέκτορας, Τμήμα Αρχαιονομίας - Βιβλιοθηκονομίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Νομοθετική προστασία της ιδιωτικότητας υπάρχει εδώ και πολλά χρόνια σε πολλές έννομες τάξεις. Στην Ελλάδα, το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής έχει αναχθεί σε συνταγματικό δικαίωμα ήδη από το Σύνταγμα του 1975¹. Μεταγενέστερα, μια έκφανση του δικαιώματος προστασίας της ιδιωτικής ζωής, το δικαίωμα στην προστασία προσωπικών δεδομένων, επίσης ενδύθηκε τον μανδύα συνταγματικής προστασίας με την αναθεώρηση του ελληνικού Συντάγματος του 2001². Εκεί προβλέφθηκε ειδικότερα, στο άρθρο 9^Α, ότι ο καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων³. Ανεξάρτητη Αρχή (η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα) ανέλαβε το έργο της εποπτείας και υποβοήθησης της ορθής εφαρμογής του εκτελεστικού της ανωτέρω συνταγματικής διάταξης νόμου 2472/1997³. Έχει, επομένως, τεθεί ένα πλέγμα ισχυρότατης προστασίας του ατόμου από τη συλλογή και επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του

Εκκίνηση για την ισχυρή αυτή προστασία υπήρξε η έκδοση της Οδηγίας 95/46/ΕΚ για την προστασία προσωπικών δεδομένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η

1. Βλ. αναλυτικά *Μαυριά*, Το δικαίωμα προστασίας του ιδιωτικού βίου, 1982. Βλ. επίσης *Καράκωστα*, Προσωπικότητα και τύπος, νομική θεώρηση ενός δεοντολογικού ζητήματος, 1997 (β' εκδ.).

2. Βλ. αναλυτικά *Γέροντα*, Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, εκδ. Α. Σάκκουλα, 2002 και *Σταθόπουλο*, Η χρήση προσωπικών δεδομένων και η διαπάλη μεταξύ ελευθεριών των κατόχων τους και ελευθεριών του υποκειμένου τους, ΝοΒ 2000, 1 επ. Επίσης, *Μήτρον*, Η διστακτική και αβέβαιη πορεία της προστασίας προσωπικών δεδομένων, Τα Εικοσάχρονα του Συντάγματος, 1988, 11 επ. και της ίδιας, Προστασία προσωπικών δεδομένων: ένα νέο δικαίωμα, στο Το Νέο Σύνταγμα, Πρακτικά Συνεδρίου για το Αναθεωρημένο Σύνταγμα του 1975/1986/2001, 2001 σ. 83 επ. Βλ. επίσης και *Αυγουστιανάκη*, Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο, ΔτΑ 2001, σ. 673 επ.

3. Βλ. *Μήτρον*, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, 1999.

ενσωμάτωση της Οδηγίας αυτής στην Ελλάδα με τον Ν. 2472/1997 έγινε με πιστότητα και συνέπεια. Άλλωστε, η Ελλάδα είχε τότε την Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και είχε αναμιχθεί ενεργά στις διαδικασίες έκδοσης της Οδηγίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Η προστασία των ατόμων από τη συλλογή και επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων τους προβλέφθηκε ως ειδικότερη εκδήλωση του ευρύτερου δικαιώματος στην προστασία της ιδιωτικής τους ζωής.

Εν πολλοίς, η προστασία αυτή έχει χαιρετισθεί θετικά, με την έννοια ότι σπανίζουν στη βιβλιογραφία οι φωνές αμφισβήτησης της σκοπιμότητας της ισχυρής αυτής προστασίας ή οι προτάσεις για μετριασμό της προστασίας αυτής, ένεκα άλλων, ανώτερων, ανά περίπτωση, εννόμων αγαθών, είτε (άλλων) ατόμων είτε γενικά, του συνόλου. Η ίδια η Οδηγία με τις εξαιρέσεις της σε συγκεκριμένα σημεία παρέχει ασφαλιστικές δικλίδες όπου η προστασία προσωπικών δεδομένων υποχωρεί, όταν για παράδειγμα, ισχυρότερα ανά περίπτωση έννομα αγαθά, όπως εκείνο της δημόσιας ασφάλειας, έχουν κριθεί από τον νομοθέτη ως ανώτερα. Σημειωτέον ότι ο ελληνικός νόμος 2472/1997 δεν κάνει διάκριση της προστασίας ανάλογα με την ταυτότητα του προσβόλεα και επομένως, είτε το κράτος, είτε ιδιώτης παραβιάζει τον νόμο, οι συνέπειες και οι κυρώσεις είναι οι ίδιες. Στο ίδιο αποτέλεσμα, πάντως, θα καταλήγαμε μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001, καθώς με την παρ. 3 του άρθρου 25, οι διατάξεις προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων έχουν εφαρμογή και στις ιδιωτικές έννομες σχέσεις στις οποίες προσιδιάζονται⁴.

Αντίθετα, στις ΗΠΑ η προστασία της ιδιωτικής ζωής των ατόμων, ενώ έχει αναχθεί σε συνταγματικό δικαίωμα ήδη από το 1973, με την απόφαση *Griswold v. Connecticut*⁵, δεν υφίσταται ειδική προστασία και μάλιστα, συνταγματικής ισχύος, δικαιώματος των ατόμων στην προστασία από τη συλλογή και επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων. Επίσης, η συνταγματική προστασία της ιδιωτικής ζωής αφορά μόνο προστασία έναντι του κράτους και όχι ιδιωτών⁶. Συγκεκριμένοι και αποσπασματικοί νόμοι, βέβαια, επιχειρούν να καλύψουν αυτά τα κενά προστασίας και να παράσχουν τα δικονομικά, αλλά και ουσιαστικού δικαίου, εργαλεία στους πολίτες, όταν θίγονται από μια παράνομη επεξεργασία

4. Βλ. γενικά και *Μήτρον*, Το δικαίο στην κοινωνία της πληροφορίας, Δίκαιο και Κοινωνία τον 21ο αιώνα, 1, 2002 και *Μήτρον*, Το δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας, Δίκαιο και Κοινωνία στον 21ο Αιώνα, σ. 35 επ.

5. 381 U.S. 479 (1965). Να σημειωθεί ότι verbatim στο αμερικανικό Σύνταγμα αναφορά και προστασία δικαιώματος ιδιωτικής ζωής δεν υπάρχει.

6. *Cate*, The Changing Face of Privacy Protection in the European Union and the United States, 1999 *Indiana Law Review* vol. 33, 173, 196.

των δεδομένων τους. Ο «εχθρός» στους νόμους αυτούς είναι κατά κανόνα το κράτος – ειδική ευρεία νομοθετική προστασία έναντι συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων από ιδιώτες δεν φαίνεται να υπάρχει.

Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να αναδείξει την «εικόνα» της ιδιωτικής ζωής/προστασίας προσωπικών δεδομένων όπως αυτή φαίνεται μέσα από την ευρωπαϊκή Οδηγία 95/46/ΕΚ για την προστασία προσωπικών δεδομένων και τον ελληνικό νόμο 2472/1997, σε σχέση με την αντίστοιχη «εικόνα» των ΗΠΑ. Η διαφορά στις εικόνες αυτές είναι μεγάλη και το ερώτημα είναι εάν, τελικά, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ευρωπαϊκή διάσταση έχει «το δίκιο με το μέρος της» ή εάν, αντίθετα, η αμερικανική τοποθέτηση, όπως προκύπτει από τους αντίστοιχους νόμους, ανταποκρίνεται περισσότερο στο κοινό, πάντως, αίτημα της εξισορρόπησης προστασίας ιδιωτικής ζωής/προσωπικών δεδομένων και άλλων εννόμων αγαθών/συμφερόντων, άξιών, ανά περίπτωση, ανώτερης προστασίας. Επίσης, η μελέτη επιχειρεί να εκθέσει κάποιες ιδέες για τη σχέση της ιδιωτικής ζωής ως έννοιας με τον τρόπο κατά τον οποίο ο ευρωπαίος νομοθέτης «απεικόνισε» την έννοια αυτή με την Οδηγία και περαιτέρω, με την ιδιωτικότητα ως ατομικό έννομο αγαθό, μέσα στο πλαίσιο, όμως, των άλλων εννόμων αγαθών του ατόμου και του κοινωνικού συνόλου.

1. Η «απεικόνιση» της ιδιωτικής ζωής στην Οδηγία 95/46/ΕΚ

Από μια πλευρά (ομολογουμένως, με σημαντική υπερβολή), η εικόνα που αποδίδει η Οδηγία φαίνεται να είναι ένας θρίαμβος του ατομικισμού: το άτομο αναδύεται ως, κατά κανόνα, αποκλειστικός ρυθμιστής της συλλογής και επεξεργασίας των προσωπικών του δεδομένων από οποιονδήποτε (φορέα κρατικής ή ιδιωτικής εξουσίας).

Η κύρια νομοθετική επιλογή στην οποία στηρίζεται το συμπέρασμα αυτό είναι το άρ. 7α της Οδηγίας (άρ. 5 παρ. 1 του Ν. 2472/1997). Κατά το άρθρο αυτό, απαγορεύεται, καταρχήν, η συλλογή κ.λπ. δεδομένων, χωρίς τη συγκατάθεση του προσώπου στο οποίο αυτά αφορούν (του υποκειμένου των δεδομένων). Συγκεκριμένα, η πρόβλεψη είναι πως τα κράτη-μέλη επιτρέπουν την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων *μόνο εφόσον* το υποκείμενο των δεδομένων έχει συναινέσει σε αυτήν⁷. Ο κανόνας είναι, επομένως, ότι γενικά, δεν επιτρέπεται η συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Η συγκατάθεση ως νομιμοποιητικός παράγοντας, ως εκδήλωση του δικαιώματος του πληροφοριακού αυτοκα-

7. Πρβλ. και Γέροντα, ό.π., σ. 198, «...η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπεται μόνον όταν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη συγκατάθεσή του...».

θορισμού του ατόμου⁸, έρχεται ως εξαίρεση στον κανόνα αυτόν. Έτσι, μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι η ίδια η πράξη της συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων θεωρείται «από μόνη της» ως μια καταρχήν παράνομη πράξη – μια πράξη η οποία απειλεί τα ατομικά δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων αυτών⁹ και χρειάζεται οπωσδήποτε έναν «λόγο άρσης» του αδίκου της, ως συμπεριφορά. Παρόμοιες πράξεις στο δίκαιο, καταρχήν άδικες, πλην όμως τελικά αποδεκτές ως νόμιμες λόγω κάποιου λόγου που αίρει το άδικο, υπάρχουν διάφορες.

Η συγκατάθεση συμπεριλαμβάνεται στον ελληνικό νόμο¹⁰ στο άρθρο 5, το οποίο τιτλοφορείται «προϋποθέσεις επεξεργασίας». Είναι επομένως μια από τις δυνατές, αλλά και η πλέον σημαντική προϋπόθεση επεξεργασίας¹¹. Η συγκατάθεση αναφέρεται στο άρ. 5 παρ. 1 στον ίδιο τον βασικό κανόνα περί επεξεργασίας. Οι υπόλοιπες προϋποθέσεις απαριθμούνται στο άρ. 5 παρ. 2. Σημειωτέον ότι στην Οδηγία 95/44/ΕΚ δεν ισχύει το ίδιο: η συγκατάθεση αποτελεί την *πρώτη από μια σειρά* έξι προϋποθέσεων επεξεργασίας, *ανάμεσα στις οποίες δεν φαίνεται να υπάρχει διαφορά*. Αντίθετα, στον ελληνικό νόμο η συγκατάθεση *εισήλθε στον ίδιο τον κύριο κανόνα*¹² περί επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, στο άρ. 5 παρ. 1. Είναι σαφές ότι ο έλληνας νομοθέτης πρόκρινε τη συγκατάθεση ως *βασικό όρο* επιτρεπτού επεξεργασίας. Οι προϋποθέσεις όπως επεξεργασία αναγκαία για εκτέλεση σύμβασης, για διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος κ.λπ. απαριθμούνται ξεχωριστά στην παρ. 2 του άρ. 5 Ν 2472/1997.

Μπορεί επομένως κανείς να υποστηρίξει, λόγω των διαφορών αυτών, ότι η συγκατάθεση αποτελεί πραγματικά μια προϋπόθεση επεξεργασίας, αλλά αποτελεί και τη βασικότερη προϋπόθεση επεξεργασίας και ότι επομένως, η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, από μόνη της, *αποτελεί παράνομη, μη θεμιτή συμπεριφορά*¹³.

Η λογική αυτή κατασκευή ενισχύεται από το επόμενο άρθρο της Οδηγίας, όπου εντελώς ξεκάθαρα πια ορίζεται πως η συλλογή και επεξεργασία συγκεκρι-

8. Αλεξανδροπούλου - Αιγυπτιάδου, Προσωπικά Δεδομένα, Α. Σάκκουλας, 2007, σ. 57.

9. Βλ. και τις αιτιολογικές σκέψεις 2, 10 και 11 της Οδηγίας 95/44/ΕΚ.

10. Άρθρο 5, Προϋποθέσεις επεξεργασίας. Ν. 2472/1997.

11. Βλ. και Αλεξανδροπούλου - Αιγυπτιάδου, ό.π., σ. 57, Γέροντας Α., ό.π., σ. 198, Αρμαμέντου - Σωτηρόπουλου Β., Προσωπικά Δεδομένα, Ερμηνεία Ν. 2472/1997, Σάκκουλας, 2005, σ. 143.

12. Πρβλ. και Αρμαμέντου - Σωτηρόπουλου ΕρμΝ2472 ό.π., σ. 143, «...η παρ. 1 του νόμου θεμελιώνει τον γενικό κανόνα για το επιτρεπτό της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα...».

13. Πρβλ. και Αρμαμέντου - Σωτηρόπουλου, ΕρμΝ2472, ό.π., σ. 142 «...η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που διενεργήθηκε κατόπιν της συγκατάθεσης του υποκειμένου είναι επιτρεπτή, δηλαδή: καταρχήν νόμιμη, θεμιτή...» (πλάγια στο παρόν).

μένων κατηγοριών προσωπικών δεδομένων (τα αποκαλούμενα και ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα-δεδομένα υγείας, θρησκευτικών φρονημάτων κ.λπ.) απαγορεύεται (άρ. 8.1).

Η «εικόνα» έχει επομένως, κατά το ελληνικό Σύνταγμα (άρ. 9^Α) και τον ελληνικό νόμο 2472/1997 (βέβαια, και κατά την Οδηγία 95/44/EK), ως εξής:

«Η επεξεργασία ('απλών') προσωπικών δεδομένων ρυθμίζεται, γιατί ως πράξη, εμπεριέχει κίνδυνο προσβολής του ατομικού δικαιώματος του υποκειμένου των δεδομένων αυτών στον πληροφοριακό του αυτοκαθορισμό. Κατά κανόνα, μόνο το ίδιο το άτομο μπορεί να επιτρέψει την προσβολή αυτή, δίνοντας τη συγκατάθεσή του στην επεξεργασία των δεδομένων του. Η επεξεργασία μπορεί να γίνει και χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου, αλλά μόνο σε συγκεκριμένες κατ' εξαίρεση περιπτώσεις. Η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων απαγορεύεται. Το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί μόνο εγγράφως (ελληνικός νόμος) ή ρητά (ευρωπαϊκή Οδηγία) να επιτρέψει την καταρχήν άδικη και παράνομη πράξη της επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων. Ακόμα και όταν το ίδιο το άτομο έχει δημοσιοποιήσει τα δεδομένα του, και πάλι αυτή η συγκατάθεση πρέπει να ελεγχθεί (να είναι ελεύθερη, ρητή, σαφής και να πραγματοποιείται σε πλήρη επίγνωση ότι τα δεδομένα εκφεύγουν από τον πυρήνα της ιδιωτικής σφαίρας¹⁴). Ακόμα και όταν μετά την επεξεργασία χωρίς προηγούμενη συγκατάθεση, το υποκείμενο εγκρίνει την επεξεργασία αυτή, η επεξεργασία δεν μπορεί να γίνει αναδρομικά επιτρεπτή¹⁵. Επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων μπορεί να γίνει μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις».

Από την εντυπωσιακή εμβέλεια της Οδηγίας (και επομένως, του ελληνικού νόμου¹⁶) ως προς το τι σημαίνει «επεξεργασία προσωπικών δεδομένων», η οποία καταρχήν απαγορεύεται, ξεφεύγουν μόνο τα δεδομένα τα οποία επεξεργάζεται ένα φυσικό πρόσωπο για την άσκηση δραστηριοτήτων αποκλειστικά προσωπικών (τήρηση αρχείου αλληλογραφίας) ή οικιακών (οικιακοί λογαριασμοί) (άρ. 3

14. Κατά την άποψη των *Αρμαμέντου - Σωτηρόπουλου* Ερμ2472/1997, ό.π., σ. 231-232. Αντίθετα, ο *Ιγγλεζάκης* (Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα, 2003, σ. 213) θεωρεί ότι η εξαίρεση αυτή είναι σχεδόν αυτονόητη, ως εκδήλωση της αρχής του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού.

15. *Αρμαμέντου - Σωτηρόπουλου* Ερμ2472/1997, ό.π., σ. 145 («...ούτε η εφαρμογή της γενικής διάταξης του άρθρου 238ΑΚ (έγκριση) μπορεί να καταστήσει αναδρομικά επιτρεπτή την επεξεργασία των δεδομένων...»).

16. Ο Ν. 2472/1997 σε ορισμένα σημεία διευρύνει την προστασία από εκείνη που προβλέπεται στην Οδηγία. Για παράδειγμα, απαιτεί (άρ. 7 παρ. 2α) για τη νομιμότητα επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων υγείας την προηγούμενη γραπτή συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, ενώ στην Οδηγία (άρ. 8 παρ. 2) προβλέπεται η προηγούμενη ρητή ('explicit') συγκατάθεση του υποκειμένου.

παρ. 2 Ν. 2472/1997). Απαιτήθηκε ειδική νομοθετική πρόβλεψη και μάλιστα, ως εξαίρεση από τον κανόνα, για να ενημερωθεί ο πολίτης ότι κατ' εξαίρεση μπορεί, χωρίς να θεωρείται παράνομη η πράξη του, να διατηρεί σπίτι του αρχείο με τους τηλεφωνικούς του λογαριασμούς. Επίσης, για το ότι μπορεί, χωρίς άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, να συλλέγει νόμιμα προσωπικά δεδομένα του ερωτικού του συντρόφου¹⁷, όπως επίσης και μέλη της ίδιας οικογένειας δικαιούνται ελεύθερα να χρησιμοποιούν δεδομένα ο ένας του άλλου¹⁸. Σημειωτέον ότι η επεξεργασία δεν έχει σημασία εάν είναι ή όχι αυτοματοποιημένη. Ταυτόχρονα, η ελληνική Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού χαρακτήρα έχει εκδώσει αντίθετες αποφάσεις ως προς το εάν ένα προσωπικό ημερολόγιο αποτελεί ή όχι αρχείο προσωπικών δεδομένων κατά την έννοια του Νόμου¹⁹.

II. Η «εικόνα» της ιδιωτικότητας στο αμερικανικό δίκαιο προστασίας ιδιωτικής ζωής

Η ιδιωτική ζωή αποτελεί ατομικό συνταγματικό δικαίωμα και στις ΗΠΑ. Επειδή η λέξη «privacy» δεν υπάρχει στο αμερικανικό Σύνταγμα, οι Δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ «αναγκάστηκαν» να θεωρήσουν ότι η ορθή ερμηνεία του Συντάγματος (κυρίως της 9^{ης} Τροποποίησης) επιβάλλει την αναγνώριση της ιδιωτικής ζωής, ως προστατευόμενη από το Σύνταγμα²⁰. Καθώς η 9^η Τροποποίηση προβλέπει ότι «η απαρίθμηση στο Σύνταγμα ορισμένων δικαιωμάτων δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνεπάγεται άρνηση ή ατόνιση άλλων δικαιωμάτων που διατηρεί ο λαός», η Τροποποίηση αυτή επέτρεψε, με την απόφαση *Griswald v. Connecticut*²¹ στο Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ, να αναγνώρισει ότι το δικαίωμα ιδιωτικού βίου (και άλλων δικαιωμάτων) είναι προγενέστερο της Διακήρυξης του Δικαιωμάτων (Bill of Rights). Αλλά και πέρα από την 9^η Τροποποίηση, το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ έχει προσφύγει σε άλλα ατομικά δικαιώματα με αποτέλεσμα τελικά να παράσχει προστασία στο δικαίωμα ιδιωτικής ζωής. Για παράδειγμα, μέσω της Πρώτης Τροποποίησης (ειδικότερα, της ελευθερίας σύστασης σωματείου), το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ έκρινε αντισυνταγματική την υποχρέωση (με βάση νόμο της Πολιτείας της Alabama), κατά την οποία η «Εθνική Ένωση για την Πρόοδο Εγχρώμων Ατό-

17. Παράδειγμα των *Αρμαμέντου - Σωτηρόπουλου*, ό.π., σ. 105.

18. Ό.π., σ. 105.

19. Αρνητική απάντηση: ΑΠΔΠΧ 94/2002, βλ. www.dpa.gr και θετική απάντηση, ΑΠΔΠΧ 100/2000, id.

20. Βλ. αμάλυκτα *Μαυριά*, ό.π., σ. 146-148.

21. 381 U.S. 479 (1965).

μων»²² έπρεπε να δημοσιοποιήσει τον κατάλογο των μελών της. Παρόμοιες λύσεις προστασίας ιδιωτικής ζωής προέκυψαν και μέσω της Πρώτης Τροποποίησης (ειδικότερα, της ελευθερίας λόγου και έκφρασης²³), της Τέταρτης Τροποποίησης (απαγόρευση αδικαιολόγητων ερευνών και κατασχέσεων²⁴), της Πέμπτης Τροποποίησης (ατομικό δικαίωμα στην ιδιοκτησία²⁵) και της 14^{ης} Τροποποίησης (προστασία ελευθερίας²⁶). Το κοινό στοιχείο, πάντως, των παραπάνω κατασκευών είναι ότι, όπως και εάν αναγνωρίστηκε δικαίωμα στην προστασία ιδιωτικής ζωής, αυτό πάντοτε στρέφεται κατά της κρατικής εξουσίας και ποτέ κατά της ιδιωτικής.

Ο ομοσπονδιακός νόμος Privacy Act εκδόθηκε το 1974. Υποχρεώνει τις ομοσπονδιακές αρχές να αποθηκεύουν μόνο όσες πληροφορίες (για άτομα) είναι σχετικές (με κάποιο ζήτημα) και αναγκαίες και να διατηρούν τα αρχεία τους ενημερωμένα και ολοκληρωμένα, ενώ παράλληλα υποχρεούνται να ακολουθήσουν διοικητικές και τεχνικές πολιτικές ασφάλειας των δεδομένων στα αρχεία αυτά²⁷. Και πάλι, ο νόμος έχει εφαρμογή μόνον έναντι της κρατικής εξουσίας και όχι έναντι ιδιωτών που μπορεί να προβαίνουν σε συλλογές δεδομένων²⁸. Από εκεί και πέρα, στο αμερικανικό δίκαιο έχουν θεσπισθεί ειδικοί νόμοι προστασίας της ιδιωτικής ζωής, όπως (ενδεικτικά): α. Fair Credit Reporting Act, 1970 (συλλογή πληροφοριών με τον σκοπό τη διαπίστωση της πιστωτικής φερεγγυότητας καταναλωτών²⁹) β. Electronic Communications Privacy Act 1986³⁰ (προστασία της επικοινωνίας, όπου τα μέρη που επικοινωνούν έχουν εύλογη προσδοκία ιδιωτικότητας στη συνομιλία τους) γ. Cable Communications Policy Act

22. National Association for the Advancement of Colored People. Η υπόθεση εκτυλίχθηκε κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1950.

23. *Breard v. City of Alexandria*, 341 U.S. 622 (1951), *Kovacs v. Cooper*, 336 U.S. 77 (1949) και *Federal Communications Commission v. Pacifica Foundation*, 438 U.S. 726 (1978) (συνταγματική η διάταξη που απαγορεύει διαδηλώσεις σε μέρη της πόλης όπου υπάρχουν μόνο κατοικίες, καθώς το σπίτι κάθε πολίτη είναι το τελευταίο καταφύγιο των «κουρασμένων, αδυνάτων και ασθενών», *Federal Communications*, ό.π. στο 484.

24. *Boyd v. United States*, 116 U.S. 616 (1886). *Katz v. United States*, 389 U.S. 347 (1967), αντισυνταγματική η χρήση από την ομοσπονδιακή αστυνομία μηχανισμού παρακολούθησης τηλεφωνικής συνομιλίας σε θάλαμο τηλεφώνου.

25. *Ruckelshaus v. Monsanto Co.*, 467 U.S. 986 (1984).

26. *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113 (1973), δικαίωμα στην άμβλωση (υπό όρους).

27. 5 U.S.C. 552(a).

28. Βλ. αναλυτικά Γέροντα, ό.π., 157-161.

29. Βλ. αναλυτικά *Reidenberg J.*, *Privacy in the Information Economy: A Fortress or Frontier for Individual Rights?* 44 *Fed. Comm. L.J.* 195 (1992).

30. 18 U.S.C. & 2510.

(1984³¹), προστασία ειδικά για συλλογή δεδομένων από παρόχους τηλεοπτικών υπηρεσιών³² δ. The Video Privacy Act (1988³³), κατά το οποίο προσωπικά δεδομένα καταναλωτών ως προς ποιες βιντεοκασέτες έχουν ενοικιάσει κ.λπ. πρέπει να καταστρέφονται ένα χρόνο αφού εκλείψει ο σκοπός της συλλογής τους³⁴. Άλλες νομοθετικές προσπάθειες για μια ευρεία προστασία ανηλίκων από διαδικτυακή πορνογραφία (Communications Decency Act, Child Online Protection Act³⁵) μέχρι τώρα έχουν αποτύχει, προσκρούοντας στην ελευθερία λόγου και έκφρασης, την οποία το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ προέκρινε στη συγκεκριμένη στάθμιση ως ανώτερη³⁶.

Πέραν από τους παραπάνω νόμους, το αμερικανικό κοινοδίκαιο των αδικοπραξιών προστατεύει την ιδιωτική ζωή μέσω της αναγνώρισης τεσσάρων ειδικών αδικημάτων: α. Επέμβαση στην ιδιωτική σφαίρα (άλλου προσώπου)³⁷ β.

31. 47 U.S.C. & 551 (a).

32. Βλ. αναλυτικότερα *Branscomb*, Who Owns Information? From Privacy to Public Access, Basic Books, 1993, σ. 115 επ.

33. 18 U.S.C. & 2710 (1994).

34. Ο νόμος αυτός ήρθε ως απάντηση στην υπόθεση του Δικαστή Robert Bork, του οποίου η υποψηφιότητα για το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ έλαβε τέλος, όταν κατάσταση ενοκίασης βιντεοκασετών στη γειτονιά του έδωσε σε δημοσιογράφο κατάλογο με ταινίες (πορνογραφικές) τις οποίες είχε ενοικιάσει κατά καιρούς. Βλ. www.nationmaster.com/encyclopedia/Video-Privacy-Protection-Act και <http://epic.org/privacy/vppa/>.

35. Βλ. αναλυτικά *Κανελλοπούλου - Μπότη*, Η απαγόρευση της λογοκρισίας και η προστασία των ανηλίκων βιβλιοθήκες – ο έλεγχος της πρόσβασης σε πορνογραφικό υλικό του διαδικτύου, ΔτΑ 31/2006, 849-894.

36. *Ashcroft v. ACLU*, 542 US 656 (2004), αναγνώριση του νόμου Child Online Protection Act ως αντισυνταγματικού, παρόμοια λύση με εκείνη της προγενέστερης *Reno v. American Civil Liberties Union*, 521 U.S. 844 (1997), η οποία αναγνώρισε την αντισυνταγματικότητα του νόμου Communications Decency Act.

37. 'Intrusion upon seclusion'. Βλ. χαρακτηριστικά *Galella v. Onassis*, 487 F. 2d 986 (2nd Cir. 1973), όπου καταδικάστηκε για το αδίκημα αυτό φωτογράφος-paparazzi, ο οποίος συνεχώς ενοχλούσε την Jacqueline Kennedy Onassis και τα ανήλικα παιδιά της, John και Caroline, εμφανιζόμενος ξαφνικά μπροστά τους στα σχολεία τους, σε παιδικές χαρές, όσο κολυμπούσαν, έκαναν ιπασία ή έπαιζαν τένις κ.λπ. και χρηματίζοντας μέλη του προσωπικού της οικογένειας, ώστε να ενημερώνεται για τις κινήσεις τους. Το Δικαστήριο απαγόρευσε στον Galella να βρίσκεται κοντύτερα από 100 περίπου μέτρα από το σπίτι των Kennedy και 45 περίπου μέτρα από την ίδια την J. Kennedy ή τα παιδιά της. Η άποψη του Galella συνεχίζει να είναι ότι η Jacqueline Kennedy λάτρευε να την ακολουθεί, βλ. *Hollywood Paparazzo Says he has no Regrets*, βλ. <http://www.zenews.com/entertainment/literary-corner/2008-11-09/482207news.html>, Νοέμβριος 2009. Το αδίκημα αυτό δεν σχετίζεται άμεσα με την προστασία προσωπικών δεδομένων, αλλά έμμεσα, με την έννοια ότι τιμωρεί τη συλλογή δεδομένων με τρόπο που προσβάλλει την ιδιωτική ζωή του ατόμου. Επιπλέον, απαιτείται η παρέμβαση στην ιδιωτικότητα να γίνεται με ιδιαίτερα προσβλητικό τρόπο (highly offensive to a reasonable person, Restatement (Second) of Torts par. 652B

Δημόσια γνωστοποίηση ιδιωτικών δεδομένων³⁸ γ. Παραπλανητικές δημοσιεύσεις³⁹ δ. Αθέμιτη οικειοποίηση του ονόματος για εμπορικούς σκοπούς⁴⁰. Το κοινό στοιχείο και των τεσσάρων αυτών αδικοπραξιών δεν είναι η (τελική) προστασία της ιδιωτικής ζωής, αλλά η προστασία της αξιοπρέπειας του ατόμου⁴¹. Αλλά και οι τέσσερις αυτές αδικοπραξίες μαζί οπωσδήποτε δεν προστατεύουν την ιδιωτική ζωή των ατόμων με την ευρωπαϊκή έννοια και εμβέλεια.

Έτσι, στις ΗΠΑ η προστασία της ιδιωτικής ζωής αφορά κυρίως προστασία έναντι του κράτους. Παράλληλα, σημαντικές δυνάμεις εξισορροπούν τις αντιθέσεις μεταξύ μετάδοσης και περιορισμού της πληροφορίας υπέρ της πρώτης, με βάση την ισχυρή προστασία της ελευθερίας λόγου και έκφρασης⁴². Αλλά και πέρα από την προστασία αυτή, η ελεύθερη μετάδοση πληροφοριών θεωρείται βασικό στήριγμα και της δημοκρατίας, αλλά και της ελεύθερης οικονομίας⁴³. Την

(1976).

38. 'Public disclosure of private facts', βλ. ενδεικτικά *Sidis v. F-R Publishing Corp.*, 113 F.2d 806 (2nd Cir. 1940). Απαιτείται η αποκάλυψη των πληροφοριών να γίνεται σε ευρύ κοινό, το οποίο να μην έχει έννομο συμφέρον στη λήψη των πληροφοριών αυτών καθώς επίσης οι πληροφορίες να είναι ιδιαίτερα προσβλητικές κατά το κριτήριο του μέσου εκπροσώπου της κοινότητας. Restatement (Second) of Torts par. 652D (1976). Οι προϋποθέσεις της ευρείας δημοσιότητας, της έλλειψης εννόμου συμφέροντος του κοινού και του σημαντικά προσβλητικού χαρακτήρα της πληροφορίας περιορίζουν σημαντικά την εμβέλεια της διάταξης και υπερτονίζουν τελικά την υπεροχή, για το αμερικανικό δίκαιο, της Πρώτης Τροποποίησης (ελευθερία λόγου και έκφρασης).

39. 'Publicity that places someone into a false light'. Το πρόσωπο, δηλαδή, παρουσιάζεται ψευδώς αρνητικά, ενώ η παρουσίαση αυτή γίνεται με δόλο. Βλ. ενδεικτικά *People's Bank & Trust Co. v. Globe Int'l, Inc.*, 6 F. Supp. 791, 792 (D. Ark. 1992). Εδώ η προστασία αφορά κυρίως το έννομο αγαθό της τιμής (reputation) και ουσιαστικά εξυπηρετεί όταν δεν έχει εφαρμογή το αδίκημα της δυσφήμισης (defamation), βλ. *Abraham*, ό.π., σ. 264.

40. Βλ. αναλυτικά *Madow*, Appropriation of Name or Likeness, *Encyclopedia of American Civil Liberties*, ed. Finkelman, P. New York: Routledge, 2006. Το αδίκημα αυτό δεν φαίνεται να έχει εφαρμογή στην ειδικότερη περίπτωση προστασίας προσωπικών δεδομένων ενώ η απαίτηση να γίνεται η αθέμιτη οικειοποίηση για εμπορικούς σκοπούς περιορίζει ακόμη περισσότερο το εύρος της προστασίας.

41. *Abraham*, *The Forms and Functions of Tort Law*, Foundation Press, 1997, 260.

42. Η οποία ενίοτε ερμηνεύεται ακραία, βλ. *Cox Broadcasting Corporation v. Cohn*, 420 U.S. 469, 95 S.Ct. 1029, 43 L. Ed.2d 328 (1975), όπου κρίθηκε ότι η Πρώτη Τροποποίηση (ελευθερία Τύπου) απαγορεύει την επιδίκαση αποζημίωσης για τον λόγο ότι δημοσιοποιήθηκε το όνομα θύματος βιασμού, το οποίο είχε ανασυρθεί από δημόσια αρχεία. (Απαράδεκτη θέση).

43. Πρβλ. προς Board of Governors of the Federal Reserve System, Report to Congress Concerning the Availability of Consumer Identifying Information and Financial Fraud (1997), σ. 2, διαθέσιμο στο www.federalreserve.gov/boarddocs/trptcongress/privacy.pdf. «...Ζητήματα προστασίας της ιδιωτικής ζωής αγγίζουν μερικές από τις πιο θεμελιώδεις ατομικές ελευθερίες οι οποίες έχουν αναπτυχθεί από την αμερικανική εμπειρία. Η ιδιωτικότητα, με μια ευρεία έννοια, είναι εκείνη η οποία θρέφει την ατομική συνείδηση, στηρίζει την οικογένεια, τη φιλία και τις σχέσεις και

ελεύθερη αυτή μετάδοση πληροφοριών έναντι του κράτους τονίζει ο νόμος Freedom of Information Act⁴⁴. Η προστασία της ιδιωτικής ζωής συχνά αντιμετωπίζεται με αρκετή καχυποψία, με την έννοια ότι γίνεται επίκλησή της με σκοπό την απόκρυψη «αρνητικών» για το άτομο πληροφοριών, όπως εγκληματική δραστηριότητα που ανέπτυξε το άτομο στο παρελθόν, αλλά και πιο ευρέως, πληροφορίες οι οποίες αποκρύπτονται με σκοπό να παραπλανήσουν την άλλη πλευρά⁴⁵. Ταυτόχρονα, τονίζεται ότι η πληροφορία είναι το αγαθό το οποίο θεμελιώνει πολιτικές, κοινωνικές και επιχειρηματικές αποφάσεις⁴⁶.

III. «Εικόνες» ιδιωτικότητας και τελικές σκέψεις

Η προσέγγιση στην ιδιωτικότητα της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 95/44/ΕΚ για την προστασία προσωπικών δεδομένων αντανάκλα την εικόνα της ως ένα ατομικό δικαίωμα (καταρχήν και κατά δεύτερον, δικαίωμα) *ελέγχου*: ιδιωτικότητα του ατόμου σημαίνει ότι το ίδιο το άτομο ελέγχει ποιος, πότε και πως θα μπορεί να επεξεργαστεί νόμιμα τα προσωπικά του δεδομένα, καθώς επίσης και την τυχόν αναμετάδοση των δεδομένων⁴⁷. Επίσης, το άτομο ελέγχει έναντι όλων – κράτους και ιδιωτών, ανεξαρτήτως κατά κανόνα σκοπού επεξεργασίας (εμπορικού ή μη, ερευνητικού και μη κ.λπ.). Ο έλεγχος αυτός υποστηρίζεται, άλλωστε, συχνά και στη βιβλιογραφία⁴⁸ ενώ συμβαδίζει με την εικόνα ενός ελεύθερου πολίτη, ελεύθερου από παρεμβάσεις στον πληροφοριακό του αυτοκαθορισμό.

διασφαλίζει στα άτομα το δικαίωμα να είναι ασφαλή ως προς το σώμα τους, το σπίτι τους, τα έγγραφα τους και τα αποκτήματά τους. Όμως, ταυτόχρονα, η ελευθερία της έκφρασης, υποστηριζόμενη από την διαθεσιμότητα της πληροφορίας και την ελεύθερη διακίνηση δεδομένων, είναι ο θεμέλιος λίθος της δημοκρατικής κοινωνίας και της οικονομίας της αγοράς. Ο συμβιβασμός των ενίοτε αντιτιθέμενων αυτών συμφερόντων απαιτεί τη στάθμιση της ιδιωτικότητας του ατόμου, ως έννομης προσδοκίας με τις πληροφοριακές ανάγκες των εταιρειών και του κράτους, με στόχο την εφαρμογή των νόμων και τη δημόσια ασφάλεια...», ό.π., σ. 2-3.

44. 5 U.S.C. 552, Public Law 110 175, 121 Stat. 2524, διαθέσιμο στο <http://usdoj.gov/oip/amended-foia.redlined.pdf>. Στην Ελλάδα, ο αντίστοιχος νόμος εκδόθηκε το 1999 (Ν. 2690/1999, βλ. ειδικά το άρ, 5, δικαίωμα πρόσβασης).

45. Posner, *The Right of Privacy*, 12 Ga. L. Rev. 393, 399 (1978), βλ. και Etzioni A., *The Limits of Privacy*, Basic Books, 1999.

46. Branscomb, *Global Governance of Global Networks: A Survey of Transborder Data Flow in Transition*, 36 Vand.L.Rev. 985, 987 (1973).

47. Βλ. Μήτρου, *Προσωπικά Δεδομένα, ιδιωτικότητα και απόρρητο*, στο *Ιατρικό Απόρρητο, πληροφορίες που αφορούν προσωπικά δεδομένα, ηλεκτρονικός ιατρικός φάκελος και αρχία νοσοκομείων*, Σάκκουλας Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2006, σ. 21, 30.

48. Ενδεικτικά: Westin, *Privacy and Freedom*, New York: Atheneum, 1967, Lusk, *Invasions of Privacy: A Classification of Concepts*, 72 Colum. L. R. 693 (1972), Wasserstorm, *Privacy: Some Assumptions and Arguments*, in Bronaugh, R. (ed.), *Philosophical Law*, 1978 London

Η ελευθερία αυτή, η οποία νομίζω ότι φτάνει στο σημείο να αντανακλά μια θέση (έστω οιονεί) κυριότητας του ατόμου στα δεδομένα του, αναμφίβολα ταιριάζει με τη γενικότερη εικόνα ενός πολίτη ο οποίος, για παράδειγμα, συμβάλλεται μόνο όταν θέλει, μόνο με όποιον θέλει και μόνο με τους όρους με τους οποίους συμφωνεί (ΑΚ361). Εν όψει της αναγνωρισμένης πλέον εγγενούς αξίας της πληροφορίας, η αντίληψη πως η ορθή κατανομή των πληροφοριών πρέπει να ανήκει στις θεμελιώδεις επιδιώξεις του νομοθέτη, εν όψει και των ραγδαίων τεχνολογικών επιτευγμάτων⁴⁹ είναι πλέον «παλιά»⁵⁰. Η πληροφοριακή διευκόλυνση, με την απάλυνση των συνεπειών της πληροφοριακής ασυμμετρίας παριστά ένα πολύ σημαντικό μέσο διατήρησης της ασφάλειας των συναλλαγών, αφού δημιουργεί μια κατάσταση άνετης εποπτείας των εννόμων σχέσεων και καταστάσεων⁵¹.

Όπως όμως και η εικόνα που προκύπτει από την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων γνωρίζουμε σήμερα ότι είναι συχνά παραπλανητική⁵², μπορεί να υποστηριχθεί και ότι η εικόνα του ατόμου που έχει πλήρη έλεγχο των δεδομένων του είναι εξ ίσου παραπλανητική. Κι αυτό, όχι μόνο ως πραγματικό γεγονός, αλλά ακόμη και ως αίτημα, ως ζητούμενο, για την ορθή εξισορρόπηση των αντιτιθέμενων συμφερόντων, την ορθή κατανομή της πληροφορίας, τη δικαιοπολιτική απάλυνση της πληροφοριακής ασυμμετρίας.

Κατά την Οδηγία, πάντως, και τον ελληνικό νόμο, από τη μία μεριά, ο πολίτης ελέγχει πλήρως τα δεδομένα του, μέσω των προβλέψεων περί συγκατάθεσης, είτε απλής είτε έγγραφης, ανάλογα με το είδος των δεδομένων. Όμως, από την άλλη μεριά, μόνο κατ' εξαίρεση του νόμου, ο ίδιος πολίτης δικαιούται να τηρεί αρχεία με τηλεφωνικούς λογαριασμούς ή λογαριασμούς πιστωτικών καρτών σπίτι του (δηλαδή, χωρίς αυτά να θεωρούνται αρχεία και να ρυθμίζονται από τον Ν. 2472/1997), δικαιούται να δημοσιοποιήσει τα δεδομένα του αλλά και

Greenwood, *Feldman*, *Secrecy, Dignity or Autonomy? Views of Privacy as a Civil Liberty*, *Current Legal Problems*, vol. 47(2), 1994.

49. *Κουτσοβράδης*, Η ροή πληροφοριών στις αστικές έννομες σχέσεις. Το παράδειγμα της *ex lege* αξίωσης παροχής τους, *Σάκκουλας*, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 10.

50. Με την έννοια του χρόνου σε σχέση με τη σύγχρονη τεχνολογική εξέλιξη, ειδικότερα δε, του διαδικτύου (όπου μια δεκαετία είναι έτη φωτός).

51. *Κουτσοβράδης*, *ό.π.*, σ. 51.

52. Βλ. *Σταθόπουλο*, *Γενικό Ενοχικό Δίκαιο*, 2006, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σ. 698 *επ.*, ο οποίος τονίζει ότι το δόγμα της ελευθερίας των συμβάσεων περιήλθε σε κρίση, όταν έγινε αντιληπτό ότι η ελευθερία αυτή δεν μπορούσε να υποστηριχθεί χωρίς την προϋπόθεση της ισότητας των συμβαλλομένων και της γενικότερης δικαιοσύνης στις συμβάσεις (η οποία δεν απαιτεί πάντοτε την ίση αξία παροχής και αντιπαροχής, αλλά σε κάθε περίπτωση, η δικαιοσύνη στις συμβάσεις και η ελευθερία των συμβάσεων δεν συμβαδίζουν πάντοτε).

πάλι, απαιτείται έλεγχος της συγκατάθεσής του σε αυτή τη δημοσιοποίηση, ενώ ο ίδιος πολίτης πάλι, δεν μπορεί ούτε εκ των υστέρων να εγκρίνει μια επεξεργασία που έγινε χωρίς συγκατάθεση⁵³.

Ο νομοθέτης μπορεί να «αναγκάστηκε» να εισαγάγει ‘εξαιρέσεις’, όπως τη διατήρηση προσωπικών αρχείων χωρίς αυτά να εμπίπτουν στην εμβέλεια του νόμου, την απαλλαγή από την υποχρέωση γνωστοποίησης και λήψης άδειας του άρ. 7Α κ.λπ⁵⁴, ίσως γιατί η αρχική θέση του, ο αρχικός κανόνας (‘η επεξεργασία απαγορεύεται – έναντι όλων, για οποιονδήποτε σκοπό’) μπορεί να ήταν περισσότερο ευρεία από το δέον. Βάσιμα υποστηρίζεται ότι οι ΗΠΑ δεν προστατεύουν ακόμη επαρκώς τα άτομα από την επεξεργασία των δεδομένων τους⁵⁵. Ίσως όμως να έχει και κάποια μικρά, έστω, πλεονεκτήματα το σκεπτικό, σταδιακό και προσεκτικό «άνοιγμα» των ΗΠΑ προς την προστασία από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, τη στιγμή που και η Ευρώπη παλαιότερα, ήταν παλαιότερα και η ίδια «αβέβαιη» και «διστακτική»⁵⁶ μπροστά στις ρυθμίσεις αυτές.

Παρά τη σημαντική, αναμφίβολα, πίεση εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, μέσω της πρόβλεψης (άρ. 25) της Οδηγίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων, να υιοθετήσει κάθε χώρα εκτός κοινότητας, άρα και οι ΗΠΑ, προστασία παρόμοια με εκείνη της Οδηγίας, ώστε να επιτραπεί η διασυνοριακή μετάδοση προσωπικών δεδομένων, οι ΗΠΑ μέχρι σήμερα δεν έχουν προβεί στην κίνηση αυτή. Η πρόβλεψη αυτή έχει βέβαια νόημα ως προς την ικανοποιητική προστασία του ατομικού δικαιώματος στην προστασία από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων των Ευρωπαίων πολιτών. Σε διαφορετική περίπτωση, κάθε φορά που προσωπικά δεδομένα των πολιτών αυτών θα μεταδίδονταν σε χώρα εκτός της ΕΕ, η οποία (όπως οι ΗΠΑ) δεν θα παρείχε την ίδια προστασία με εκείνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η επεξεργασία των δεδομένων θα μπορούσε να γίνει νόμιμα χωρίς να τηρηθούν οι προστατευτικές διατάξεις της Οδηγίας.

Από την άλλη μεριά, είναι αδύνατο να αντικρούσει κανείς ότι, ως προς το αποτέλεσμα, η διάταξη 25 της Οδηγίας φαίνεται να επιχειρεί να επιβάλει την ευ-

53. Βλ. παραπάνω, υλοσημειώσεις 14 και 15.

54. Το άρ. 7Α προστέθηκε με το άρ 8 παρ. 4 του Ν. 2819/2000 τρία χρόνια μετά την εφαρμογή του νόμου 2472/1997 για να περιορίσει το πεδίο εφαρμογής των άρθρων 6 και 7 (κατάργηση περιττής γραφειοκρατίας με χιλιάδες δηλώσεις γνωστοποίησης τήρησης αρχείων από όλους π.χ. τους ιδιώτες ιατρούς, δικηγόρους κ.ά. κ.λπ.).

55. Βλ. εντελώς ενδεικτικά *Etzioni*, *The Limits of Privacy*, Basic Books, 1999, σ. 139-182, κεφάλαιο ειδικά για την (ανύπαρκτη) προστασία των ατόμων από την επεξεργασία των δεδομένων υγείας τους στις ΗΠΑ.

56. Βλ. *Μήτρου*, Η διστακτική και αβέβαιη πορεία της προστασίας προσωπικών πληροφοριών, σε: *Το Σύνταγμα, Τα εικοσάχρονα του Συντάγματος*, 1ο Επιστημονικό Συνέδριο, Αθήνα, Νοέμβριος 1996, Αθήνα - Κομοτηνή, 1998, σελ. 11 επ.

ρωπαϊκή «απεικόνιση» του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή (ανθρώπινο δικαίωμα κ.λπ.) σε όλες τις άλλες χώρες του κόσμου⁵⁷, έστω κι εάν αυτή η επιβολή δεν γίνεται φανερή παρά μόνο όταν οι χώρες αυτές ζητούν να επεξεργαστούν τα προσωπικά δεδομένα των Ευρωπαίων πολιτών. Σε μια εποχή όπου τα δίκτυα δεν έχουν, βέβαια, εθνικό χαρακτήρα, αλλά ουσιαστικά διεθνή, ο διαχωρισμός των δεδομένων σε εκείνα που έτυχαν αρχικής επεξεργασίας στην Ευρώπη και εκείνα που έτυχαν αρχικής επεξεργασίας σε άλλη χώρα, μπορεί να είναι περισσότερο δυσχερές από όσο αρχικά φαίνεται (ή μάλλον ουσιαστικά αδύνατος).

Ο παγκόσμιος χαρακτήρας της ψηφιακής πληροφορίας είναι επίσης γεγονός⁵⁸. Οι σοβαρές δυσκολίες στον έλεγχο διασυνοριακής (και βασικά, παγκόσμιας, μέσω του διαδικτύου) μετάδοσης της ψηφιακής πληροφορίας έχουν πολλές φορές αποδειχθεί, είτε ο έλεγχος αυτός επιχειρήθηκε με νομικά μέσα, είτε με τεχνολογικά μέτρα. Η τεχνολογία του διαδικτύου είναι τέτοια, ώστε η ανεμπόδιστη μετάδοση δεδομένων να αποτελεί τον κανόνα, είτε με τον ένα, είτε με τον άλλο τρόπο⁵⁹. Τα δεδομένα αυτά δεν συνηγορούν φυσικά υπέρ της παραίτησης από την προσπάθεια νομικής προστασίας του ατόμου από την αθέμιτη επεξεργασία των δεδομένων του. Αλλά δεν μπορεί και να μη ληφθούν καθόλου υπόψη,

57. Πολλές χώρες επηρεάστηκαν φανερά από την 108η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και, μεταγενέστερα από την Ευρωπαϊκή Οδηγία 95/44/EK και προέβησαν σε ανάλογες νομοθετικές ρυθμίσεις. Στην Λατινική Αμερική, για παράδειγμα, τα Συντάγματα της Βραζιλίας (1988) και της Παραγουάης (1992) συμπεριέλαβαν το συνταγματικό δικαίωμα του 'Habeas Data', προστασία προσωπικών δεδομένων, ενώ ακολούθησαν με σχετικές νομοθεσίες και άλλες χώρες όπως το Περού (1993), η Αργεντινή (1994), το Εκουαδόρ (1996) και η Κολομβία (1997), βλ. *Guadamuz A., Habeas Data vs the European Data Protection Directive*, JILT 2001(3), διαθέσιμο στο <http://elj.warwick.ac.uk/jilt/01-3/guadamuz.html>.

58. Βλ. αναλυτικά *Καράκωστα*, Δίκαιο και Ίντερνετ. Νομικά Ζητήματα του Διαδικτύου, Αθήνα 2003. Βλ. ειδικότερα την Εισαγωγή, σελ. 1-16.

59. «...οι τεχνολογίες και η σημερινή δομή του διαδικτύου αντιπαρατίθενται στη νομοθετική ρύθμιση (της πληροφορίας). Αυτό... δεν σημαίνει φυσικά ότι η ρύθμιση είναι πάντοτε αδύνατη, αλλά μόνο ότι είναι χρονοβόρα, ακριβή και σπάνια μακροπρόθεσμα αποτελεσματική. Κατά τη διάσημη πλέον φράση του John Gilmore, ιδρυτή του Electronic Frontier Foundation, '...το διαδίκτυο αντιμετωπίζει τη λογοκρισία σαν ζημιά και διαμορφώνει δρόμους γύρω της...'. Οι τεχνολογίες της κρυπτογράφησης, η πολυεθνική πρόσβαση, οι ανώνυμοι αναμεταδότες ηλεκτρονικών μηνυμάτων και άλλα χαρακτηριστικά του διαδικτύου δίνουν τη δυνατότητα ακόμη και σε χρήστες που δεν είναι ειδικοί να παρακάμπτουν τους κανόνες, ενώ πληροφορίες που δεν είναι διαθέσιμες από μια πηγή, είναι σίγουρα διαθέσιμες σε μία άλλη...», *Cate, The Changing Face of Privacy Protection in the European Union and the United States*, *Indiana Law Review* 33, 173 (1999). Δέκα χρόνια σχεδόν αφού διατυπώθηκαν οι σκέψεις αυτές, φαίνεται πολύ περισσότερο να επιβεβαιώνονται, με την ραγδαία ανάπτυξη του διαδικτύου, παρά να αντικρούονται.

τουλάχιστον ως προς τη διαμόρφωση της καταλληλότερης, κάθε φορά, νομοθετικής «απεικόνισης» της ιδιωτικής ζωής ως ατομικό έννομο αγαθό⁶⁰.

60. Η προστασία μπορεί να μην είναι πάντοτε νομοθετικής φύσεως: πρβλ. με τη διαμόρφωση πολιτικών προστασίας, αυτορρύθμισης κ.λπ.